

Rødstrømperne har gjort kvindesagen politisk

Af KAREN JESPERSEN

Den 2. april havde Information en kort notits om en ny sammenslutning af piger. De blev karakteriseret som militante, og deres mål var "gennem aktioner at bringe den gamle sag om kvindens stilling i samfundet frem i debatten. Associationerne til de hollandske Dolle Mina'er var der straks. Og de har åbenbart virket stærkt. Den sparsomme omtale bevirkede i hvert fald, at hele den øvrige presse ladede kameraet og gik på jagt efter fenomenet "Rødstrømperne".

De første forvirrede følger er der ingen grund til at kommentere nærmere. Det var fødselsvanskeligheder, der nu er overstået. Mere interessant er det, at en så lille og intetsigende omtale kunne sætte så meget i bevægelse. Det var åbenbart et livstegn man havde ventet ville komme og havde brug for. Rødstrømperne er på kort tid og uden særlig kraftig indsats blevet genstand for overvældende opmærksomhed. Pressen har lugtet godt stof.

Men hvorfor? Kvindesagen er mildest talt en gammel sag og havde allerede adskillige talerør i samfundet. Årsagen til, at disse talerør blev vraget til fordel for en ny bevægelse med et nyt navn, er ikke den letkøbte som man ud fra presseomtalen kunne tro, at rødstrømperne bare ønskede at understrege parallellen til de efterhånden så populære hollandske Dolle Mina'er. Forklaringen er af en helt anden karakter.

SPØRGSMÅLET om kvindens stilling i samfundet er indtil nu blevet betragtet som et isoleret problem, uafhængigt af politik. Det er ikke engang blevet placeret i en social sammenhæng, men det er til enhver tid blevet pointeret, at det var en sag, der angik alle kvinder uanset deres position i samfundet i øvrigt.

Målsætningen for kvindesagen har altid været klar og entydig: kvindens fulde emancipation. Midlet har været ligeså klart: den parlamentariske vej. Sagen har drejet sig om at finde frem, hvor der var tale om en diskriminering af kvinden, at argumentere mod uretfærdighederne og gennem lovgivningen prøve at ændre alle disse punkter, så en kvinde fik samme muligheder i samfundet som manden.

Den nye bevægelse rejser to spørgsmål: 1) er målet - subsidiært midlet - så åbenbart og til enhver tid det samme? 2) Er der overhovedet i samfundet mulighed for at nå dette mål?

Der er noget mistænkeligt i, at så mange så længe og så ihærdigt har arbejdet for at gennemføre ligestilling

(kvindens ligestilling med manden) uden at opnå nogen særlig forandring, siden kvinden i 1915 fik valgret. Selv om det er en lang og træls vej kvinderne gennem Dansk Kvindesamfund har valgt at følge, må der være en anden forklaring end den, at vi blot ikke har gået langt nok endnu. DK møder velvilje, de har et anseeligt medlemstal, de bliver ofte citeret, og de er repræsenteret i adskillige udvalg og kommissioner, men midlet har de ikke nået. Kvinden er stadig lige kønsbundet.

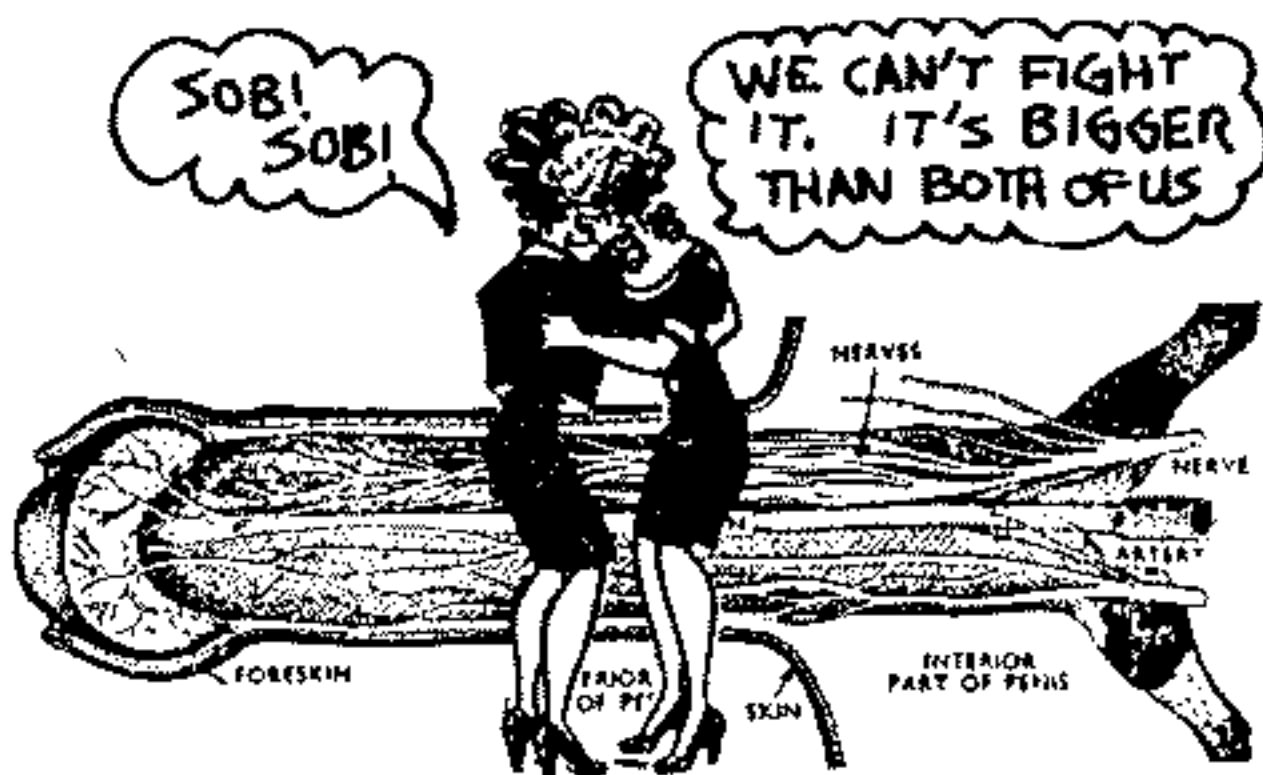
Kan man overhovedet komme længere med en kvindesag som den er udformet i DK's program? Er kvindesagens eksistens kun betinget af, at samfundet kan bruge den, dels til at opretholde det spinkle håb som de mange utilfredse kvinder nærer om, at det skal nok gå alt sammen, dels som bevis på samfundets forstående tolerance (den repressive tolerance) - samtidig med at det til enhver tid vil blive modarbejdet, at kvindesagen når sit mål, fordi målet er uforeneligt med det nuværende systems funktionsrammer? Hvis det er tilfældet bliver DK en absurd organisation, idet den fuldt og helt støtter det bestående politiske system, som ikke kan tolerere at organisationens program bliver gennemført.

GRUNDEN til, at spørgsmålet om kvindens stilling i samfundet endnu engang er taget op til debat, er altså ikke den, at det er en ny generation, der er vokset op fuld af mod og friske kræfter, men den, at hele problemstillingen er blevet gjort til genstand for en omvurdering, der har placeret den stadig aktuelle sag i en langt større sammenhæng. En politisk sammenhæng.

Denne fundamentale forskel hænger sammen med selve målsætningen. Målet har hidtil været det, at man ville opnå kvindens ligestilling med manden. Man går ud fra som givet, at manden er indehaver af alle privilegier og således i et og alt sidder inde med de positioner, der er at foretrække. Men mandens privilegier og position er dem, der er de efterstræbte ifølge det nuværende samfunds normer. Stiller man sig tvivlende over for værdien af disse normer, bliver problemstillingen en anden. Det medfører, at det ikke længere er kvinden alene, der har en slaveposition at kæmpe sig ud af, men at både manden og kvinden er slaver og rollebundet af deres kon.

En reel forbedring kan man kun opnå, hvis også manden indser, at han har noget at vinde ved at opgive sin nuværende position i samfundet.

Pressens jagt på »Rødstrømperne« efter deres første aktioner i sidste uge tyder på et behov for en pendant til de populære Dolle Mina'er. Rødstrømperne har siden vakt røre i de gamle kvindeorganisationer - og fremprovokeret nye - ved at sætte spørgsmålstegn ved både midlerne og målene for den gamle »tærpolitisk« kvindesag. Stud. mag. Karen Jespersen har som repræsentant for gruppen Individ og Samfund diskuteret med Rødstrømperne og trækker her nogle af diskussionspunkterne op. De love, der skulle bringe kvinden ud af hendes kønsrollemonster, er aldrig blevet gennemført, men er det tilstrækkeligt at lade kvindesagen afløse af politiske aktioner for at ændre hele den økonomiske samfundsordening? Er Javen ikke snarere den menneskelige forarmelse, der skyldes kønsrollerne? Der er brug for kvindesagen som en »menneskesag«, der betragter også den større politiske sammenhæng i lyset af kønsrollerne.

»Snoft, snoft - vi kan ikke besejre den, den er større end os begge to, siger pigerne om mandens hemmelige våben. Den anonyme vittigheds-tegning er et amerikansk undergrundsblands kommentar til kvindesagen, når den opfattes som kønnenes kamp.

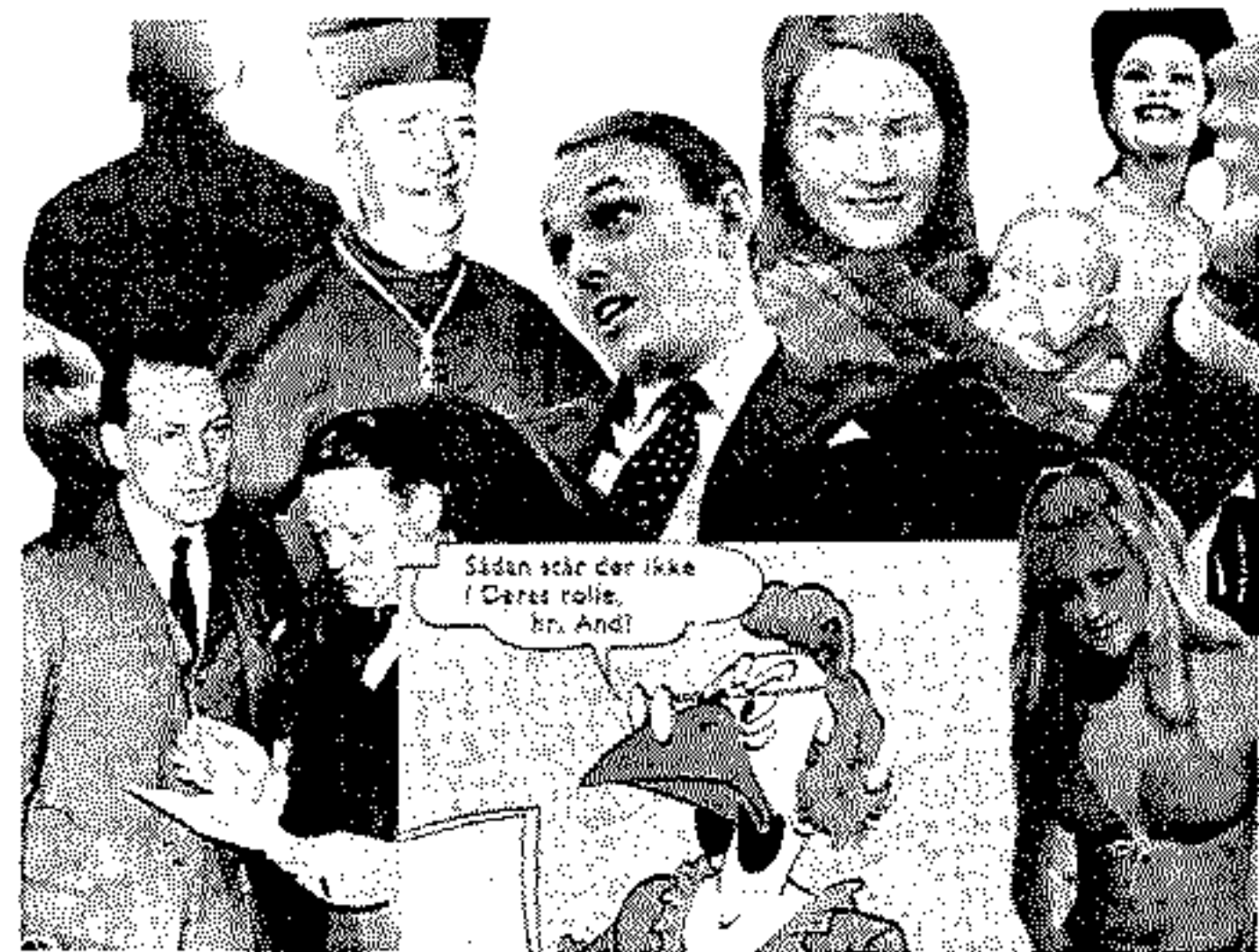
Kvindesagen er irrelevant! Det er mennesket, det drejer sig om. Kvinden alene kan ikke opnå en forbedret stilling. Hvis ikke manden går med kan hun højst opnå den ændrede stilling, at hun bliver en slave på nye - og nødvendigvis ikke bedre - betingelser.

Manden skal ikke gå med for at hjælpe kvinderne, men for at hjælpe sig selv. Ganske vist besidder han de bedste roller efter det kapitalistiske systems definitioner, men er man holdt op med at betragte dem som evigyldige, er deres værdi tvivlsom. Beskrivelsen af det "ideelle" samfund, som - trods uoverensstemmelser - i sin grundform er fælles for de retninger, der under et kan betegnes som "det ny venstre", rummer mulighed for at betragte kvinden som bedre stillet end manden, idet hendes roller er mere menneskevenlige. - Og alligevel ikke! For det der er sagen, er det, at alle kønsroller er af det onde, og at de til enhver tid virker hæmmende på det enkelte individs frie udfoldelse.

ÅR MAN ind for tanken om, at kvindens stilling er et produkt af det kapitalistiske mandssamfund, og at den, hvis den i det hele taget fører noget sted hen, i hvert fald ikke fører til en forbedring af den menneskelige tilværelse, bliver konsekvensen, at man må ændre hele samfundets struktur og målsætning.

Ud fra de informationer, der gennem opdragelse, skole og samfundet i øvrigt er givet os, er det nærmest selvfølgelig, at betragte de kønsbestemte roller som noget naturgivet og til enhver tid gældende. Accepterer man ikke informationerne (der altid bliver givet i form af ikke dokumenterede postuler underbygget af passende eksempler) for, i stedet at undersøge deres sandhedsværdi, bliver det naturgivet til noget samfunds-betinget og det til enhver tid gældende til noget relativt.

Biologisk er mennesket delt i to køn, en deling, der medfører en række kønsbestemte, biologiske forskelle.

Anders And er ikke den eneste, der ikke kan slippe ud af sin rolle - fastlåsningen i kønsrollerne fortsætter trods lapperierne i lovgivningen, og den er stadig så menneskeligt ødelæggende, at den ikke kan løses inden for de traditionelle parti-programmer, som stadig kun tager fat på den økonomiske ulighed, mener Karen Jespersen, der også selv har lavet collagen til sin kronik.

Men forskellen er kun dokumenteret i fysisk henseende. Der er endnu ikke inden for arvelighedsforskningen påvist nogen kønsbestemt psykisk forskel.

For hele den vestlige kultur gælder det, at der er kønsbestemte forskelle i menneskers adfærd. Men er forskellen betinget udelukkende af miljø og ikke af arv, vil det betyde, at adfærdsmønstret ændrer sig i takt med eventuelle forandringer i miljøet.

Denne endnu ikke beviste (men altså heller ikke afkræftede) teori kan underbygges, hvis man undersøger de kønsrollemonster, der findes under andre samfundsforhold. Der er ikke blot tale om, at nogle få og ubetydelige kulturer hist og her har fået kønsrollerne galt i halsen en kort tid for derefter skyndsomt at ændre dem til det eneste virkelig brugbare og sande sæt kønsroller. Det vil føre for vidt at dokumentere hvor gennemgribende kønsrollemonstret er betinget af de specifikke kulturers eksistensbetingelser, og hvor mange faktorer, der har betydning for den samlede kulturelle helhed, hvor kønsrollemonstret blot er et enkelt afhængigt led. Jeg kan bare henvise til de to mest nærliggende forskere, der har skrevet om sådanne forhold: Den amerikanske antropolog Margaret Mead og den engelske arkæolog V. Gordon Childe.

SELV OM kønsrollerne udelukkende er relative, er der alligevel grund til at analysere vores egen situation for at nå frem til en forståelse af de forhold, der er deres forudsætning. Kønsrollerne kan deles i to kategorier: de direkte, og de indirekte fungerende. De direkte kan ændres gennem lovgivning, men de vil kun blive ændret, hvis det tjener samfundets formål.

Et konkret eksempel er arbejdsmarkedet, som kvinderne ikke har fri adgang til, fordi de har overtaget funktionen som arbejdskraftreserve fra det tidligere så store antal arbejdsløse mænd. Under 2. verdenskrig var det nødvendigt, at kvinderne i USA og England gik ind i produktionen for at udfylde det tomrum, mændene efterlod, da de blev engageret i krigen. Da krigen holdt op, og mændene vendte hjem, skabte det en uholdbar situation med for stort

udbud af arbejdskraft. Ud fra behovet hos de hjemvendte mænd for etablerede og trygge forhold blev den helt store kampagne om "mor derhjemme" og "den ideelle kvinde" (med alt hvad det indebærer) sat i gang. Resultatet blev det ønskede: en mobil arbejdskraft og en stabil arbejdskraftreserve.

På den aktuelle hjemmefront manipulerer man med den kvindelige arbejdskraft, dels ved direkte at udelukke hende fra en række erhverv, dels ved at opretholde de eksisterende lønforskelle. Kvinderne samles i særlige tværfaglige kvindeforbund, og på trods af at LO har ligeløn på sit program, bliver der stadig i overenskomstforhandlinger skælnet mellem "lavestien og kvindeløn".

Gennem lovgivningen kan man opnå en ændret abortlov og andre ligegyldigheder, men de love, der virkelig kunne få kvinden ud af hendes rollemonster, bliver aldrig gennemført. Det er derfor nødvendigt at ændre de forhold lovgivningen udspringer af for at kunne ændre de direkte kønsroller.

De indirekte kønsroller derimod kan afskaffes ved en ændret indstilling hos den enkelte. Ønsker man at forandre mentaliteten, må det ske gennem både flere og nye informationer, samtidig med, at man må fremhæve betydningen af sådanne informationer. Det er ikke tilstrækkeligt at påpege manglerne ved det eksisterende. Det er også nødvendigt, at have noget bedre at erstatte det med. Er fordelene ved det nye ikke særdeles åbenlyse, vil indstillingen være tilbageholdende og præget af skepsis. Hellere beholde de gamle besværligheder end at udsætte sig for noget nyt, der kan være værre.

RØDSTRØMPERNE går gennem deres valg af metoder ind for den tanke, at indstillingen til problemet først må ændres hos folk, inden noget andet kan blive ændret. Ved at benytte sig af aktioner går de direkte til det konkrete problem og har langt større mulighed for at påpege dets eksistens og at placere det i den rette sammenhæng, end de havde, hvis de benyttede den lovbealede foreningsvej. Rødstrømperne går imod enhver form for organisation, fordi de mener, at foreninger kun tjener det formål at

kanalisere de fremsatte krav, således at de er under samfundskontrol og i så vidt udstrækning, som det er ønskeligt, kan fordrejes eller kvæles.

Samtidigt har de små grupper, som rødstrømperne ønsker at operere med, den funktion, at de kan fungere hurtigt og uafhængigt af et sindrigt organisationsapparat. Hver gruppe er en selvstændig enhed, der kun skal gå til ansvar over for sig selv. Ved at lade folk selv organisere deres egne små grupper opnår man endnu en vigtig fordel: enhver gruppedeltager bliver tvunget til at være aktiv deltager. Herved undgår de den store dyne af passive medlemmer, som normalt er en forenings ballast. Forløbet af en aktion er uafhængigt af deltagernes antal. Det er antallet af aktioner, der tæller.

Så vidt er det p.t. eksisterende antal rødstrømper enige. Man skal ikke indgå noget kompromis med det bestående, men udtrykker sin målsætning indirekte gennem sit valg af midler. Man er også enige om, at spørgsmålet om kvindens stilling i samfundet helt klart skal placeres i en større politisk sammenhæng, men man er uenig om måden at gøre det på. En del af rødstrømperne mener, at man klart og utvetydigt skal bekendtgøre politiske (socialistiske) tilhørsforhold mens resten anser sådan en fremgangsmåde for farlig - ud fra den betragtning, at det vil blokere den lydhørhed, man håber at opnå hos en stor gruppe af befolkningen. I stedet for skal man fremsætte sine argumenter på et rent menneskeligt grundlag og derigennem ændre også den politiske bevidsthed.

Videre er der uenighed, om hvorvidt man i begyndelsen udelukkende skal henvende sig til kvinderne for hos dem at skabe en stærkere bevidsthed om deres eget værd som mennesker og på den måde sætte dem i stand til på lige fod med manden at optage kampen for en mere menneskelig tilværelse.

ALTERNATIVET er, at man springer dette mellemled (der har direkte paralleller til De Sorte Pantere) over - og i stedet forsøger at få både mænd og kvinder til sammen at forstå, at ingen af dem besidder roller, der er de ideelle, men at de sammen skal frigøre sig fra det menneskefjendelige monster, der er blevet placeret i, for at opnå et samfund hvor kønsroller ikke eksisterer, hvor det eneste krav er hensynet til den enkelte og alles behov for en tilfredsstillende eksistens.

Har vi brug for en kvinde(menneske)sag? Ud fra den her skitserede holdning til problemet ville det måske være mere konsekvent at tilslutte sig en politisk - eller anden - bevægelse, der vil en forandring af hele samfundsstrukturen, derhen hvor man selv ønsker det. Desværre tror jeg, at der stadigvæk er brug for en kvinde(menneske)sag, i hvert fald indtil man er holdt op med hovedsagelig at fremhæve nødvendigheden af forandringer af den økonomiske samfundsstruktur.

Faren er for mig at se ikke en økonomisk, men en menneskelig forarmelse, som for en stor del skyldes kønsrollerne. Ligesom det er nødvendigt at betragte kønsrollemonstret i en større sammenhæng er det nødvendigt at betragte den større sammenhæng i lyset af kønsrollerne.